

SZOLIDARITÁS EGY BEFOGADÓ TÁRSADALOMÉRT ÉS A SZOCIÁLIS SZAKMÁKÉRT KONFERENCIA

GYAKORLATOK, KÉPZÉSEK ÉS KUTATÁSOK

ABSZTRAKTFÜZET

2023. október 13.

Budapest

A konferencia szervezői

Magyarországi Szociális Szakemberek Képzéséért Egyesület
(Iskolaszövetség, ISZ)

Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai Tudományos Bizottság Szociális Munka
Albizottsága (MTA SZMA)

Szociális Munkások Magyarországi Egyesülete (SZMME)

Szociális Szakmai Szövetség (3SZ)

Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület (HRSzE)

Tartalom

Merre tart a szociális szakma a világban és Európában?.....	5
Az International Federation of Social Workers Europe konferenciájának üzenetei - Against all odds - A Social Europe is Possible Where No One is Left Behind	5
Az Európai Szociális Munkásokat Képző Iskolák Szövetsége (European Association of Schools of Social Work) konferenciájának tapasztalatai - Diversity and Social Work Education: Building Bridges for Sustainable Future	6
A szociális szakma itt és most - Gyakorlat - képzés - kutatás új helyzetben	7
Kivonuló, zsugorodó vagy gondoskodó állam? A szociális szakmákra ható értékek és ideológiai előfeltevések változásai a szociális törvény módosításának parlamenti vitáiban	8
„Mi nem létezőnk, csak vagyunk” – A szociális ágazatról alkotott vélekedések vizsgálata.....	9
A professzionalizáció és deprofesszionalizáció hullámain	10
Érdekvédelem kihívásai a szociális ágazatban	10
Az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység gyakorlati szakembereinek tapasztalatai a különböző beavatkozási szinteken (egyéni, csoportos és közösségi szinteken)	12
A cigány gyerekek évszázadok óta felhalmozódott hátrányainak leküzdésére tett kísérlet: az InDaHouse Hungary Egyesület (Hernádszentandrás) tevékenységének és módszertanának bemutatása	12
Veszteségek feldolgozásában nyújtott támogatás és gyászolók kísérése a szociális munka praxisában	13
Önsegítő, közösségi alapú, szociális és kreatív ipari szolgáltatások és energiahatékony szelíd technológiák kutatása és fejlesztése.....	14
Az idősek kiszolgáltatottsága és kockázatai a digitalizált szolgáltatások útvesztőiben: gondolatok a rejtett ageizmus új arcáról	15
Biztonságos intézmények. Női ellátottak biztonsága és biztonságérzete koedukált intézményekben.....	15
Szociális munka prostitúcióban lévő magyar nőkkel egy belga piros lámpás negyedben. Prostitúcióban lévő magyar nők és a helyi szociális munkások narratíváinak összehasonlítása és a szolidaritás kérdései.....	16
Menekülés az állami gyermekvédelem elől: szülői exit-stratégiák azonosítása	17
Transzgenerációs Holokausztúlélők trauma-narratívái és megküzdési stratégiái	17
Kultúra és szociális munka. Az „Otthonra találni a művészetben” EKF projekt tapasztalatai	19
Egyetemi oktatók a szociális munka területén. Az akadémiai pálya aktuális kérdései	19
Elmélet és gyakorlat – Az egyetemi oktatás híd szerepe a távolság áthidalásában.....	20
Fenntartható szociális életpálya (?)	21
Empowerment, mint indikátor	22
A Szociális Munka Énhatékonyság és a Szociális Munkás Empowerment Skálák magyar változatainak kidolgozása	22
Professziókutatás a család- és gyermekjóléti alapellátásban. A családsegítő szakemberek szakmaképének jellemzői	23
A képzési és kutatási konferencia, mint jó gyakorlat a szekszárdi szociálpedagógia mesterképzésben.....	24
A szociális munka digitális kihívásai.....	25
A KONFERENCIA ELŐADÓI.....	26

PLENÁRIS ELŐADÁSOK

Merre tart a szociális szakma a világban és Európában?

Walter Lorenz

Az absztrakt feltöltésére később kerül sor.

Az International Federation of Social Workers Europe konferenciájának üzenetei - Against all odds - A Social Europe is Possible Where No One is Left Behind

Meleg Sándor

Az IFSW (International Federation of Social Workers/ Szociális Munkások Nemzetközi Szövetsége) Európai régiója (IFSWEurope) 2023. május 19-24. között szervezte meg éves küldöttgyűlését és szakmai konferenciáját Prágában. A konferencia plenáris előadásai és műhelymunkái közül a hazai szociális munka számára három releváns terület emelhető ki. Az első az öko-szociális szemlélet alkalmazása a szociális munkában. A napjainkra kialakult globális ökológiai krízis egyben a szociális munka krízise is, hiszen a szociális munka legnagyobb célcsoportjai kifejezetten sérülékenyek az öko-szociális hatásokkal szemben. Ezért egy alapvetően új szemléletet kell elsajátítanunk a napjainkban felmerülő társadalmi jelenségek megoldásához, szükséges a fennálló társadalmi rendszerek kritikája, a növekedés és szélsőségesen individualista gazdaságot és társadalmat szolidáris, környezettudatos formába kell átalakítani.

A második tétel a bevonás jelentősége a szolgáltatások tervezésétől a megvalósításig. A szociális rendszerek és szolgáltatások létrehozásában, fejlesztésében és szervezésében (legalábbis a mintaprojektek szintjén) rendkívül fontos az érintett célcsoportok, közösségek bevonása módszertanilag kidolgozott keretek között. E megközelítés növeli a felek elkötelezettségét és jelentősen hozzájárul a programok sikeréhez.

A harmadik tétel a szociális munka politikai szerepvállalása, ami a hazai közegben erősen elutasított terület, mert összemosódik a pártpolitikai jelenségekkel. A szociális munka nemzetközi definíciójából következik, és számos előadás ki is állt amellett, hogy a társadalmi változások elősegítése a szociális munka fontos, nem mellőzhető célja és feladata, ez pedig egyfajta társadalmi szerepvállalást, gyakorlatilag politikai szerepvállalást követel. Az elkövetkező időszakok kiemelten fontosak ebből a szempontból, mert egy szociálisan érzékeny Európa megvalósítása alapvető fontosságú a globális és lokális kihívások kezelésében. Erre a kihívásra a hazai szociális munkás közösségnek is reagálnia kellene.

A hazai szociális munkások jelenleg nem érzik közvetlen szükségességét a nemzetközi folyamatok szoros követésének, de az elkövetkező időszakokra fontos cél, hogy minél szélesebb körben rálássunk a nemzetközi szakmai folyamatokra, trendekre, illetve azokba a hazai szakma aktívan bekapcsolódjon.

Az Európai Szociális Munkásokat Képző Iskolák Szövetsége (European Association of Schools of Social Work) konferenciájának tapasztalatai - Diversity and Social Work Education: Building Bridges for Sustainable Future

Bányai Emőke, Fehér Boróka

2023. június 21-e és 24-e között került megrendezésre a European Association of Schools of Social Work konferenciája Portóban. A szervezők a következő csoportokba sorolták az előadásokat: Sokféleség, egymást felerősítő egyenlőtlenségek, interszekcionalitás (egymást erősítő egyenlőtlenségek), A Remény Pedagógiája, A környezeti igazságosság (Environmental Justice); Az őshonos kultúrák, Az öko-szociális, zöld, öko-szociális és poszt-antropocentrikus megközelítés, Az alapvető jogok, Gondoskodó és béketeremtő gyakorlatok, Innovatív, kreatív és művészetterápiás megközelítések, A pandémia hatása, Politikai sokféleség és aktív állampolgáriság.

A szociális munka tudásanyagának konstrukciójáról és ennek következményeiről beszélt Jeanette Schmid a Vancouver Island University-ről és Marina Morgenshtern a Trent University-ről. A szociális munkát rendszerint a szakma tankönyveiben és folyóirataiban megjelenő ismeretek alapján tanítják; ugyanakkor egyre inkább felértékelődnek a tudás alternatív forrásai is. Az előadás ezeknek az eltérő hangoknak a figyelembe vételére hívta fel a figyelmet

Sabine Pfeffer és Daniela Weil (Hochschule Fulda) fő állítása az volt, hogy másképp kell a szociális munkát tanítani azoknak a hallgatónak, akik olyan országból érkeznek, ahol nem szerezhettek demokratikus tapasztalatokat, ezért szükségesnek vélik újragondolni a felsőoktatás nemzetköziesítésének koncepcióját.

A Kijevből érkezett Oksana Boiko beszámolt arról, hogy a háború kitörésével a jelenléti oktatás megszűnt, nagy volt a bizonytalanság abban a tekintetben, hogy az órákra nem bejelentkező hallgatók megsérültek, óvóhelyen vannak, esetleg hozzátartozójuk sérült, traumatizálódtak valamilyen esemény során, vagy más módon lettek a háború áldozatai.

Inspiráló volt látni azokat a hálózatokat, közös kutatási projekteket, melyek több nemzetközi partnerrel valósultak meg. Az egyik ilyen a Holokauszt emléke a jelen kor szociális munkásai számára munkacsoport (SIG), amely a második világháború és a kor szociális munkáját kutatja, akár a táborokban végzett segítő tevékenységek vizsgálata által.

A történelem szerepe megjelent az Egyesült Államok Georgia Egyetemének szociális munkás képzéséről érkezett Jane McPherson előadásában is, aki hallgatókkal együtt kutatta az egyetem épületének és annak a teleknek a történetét, ahol az épület található – hogyan reflektáljunk a 21. században a rabszolgatartó ősök viselkedésére, és lehetséges-e bármilyen, akár szimbolikus módon jóvátenni a közösség egyes tagjai (és őseik) ellen elkövetett bűnöket? A Történetek a szociális munkából – cinkosság és ellenállás (Ioakimidis, V. – Wyllie, A. (2023): Social Work's Stories of Complicity and Resistance. A Tale of Two Professions. Policy Press) c. könyvet bemutató workshopon

több fejezet szerzője beszélt arról, hogy mit jelentett különböző, elnyomó rezsimek alatt felvállalni a szociális munka értékeit és a segítő hivatást.

A külföldi tapasztalatok minket is segíthetnek önmagunkra találni és megerősödni küldetésünkben, akár az ehhez szükséges konfliktusokat is felvállalva.

A szociális szakma itt és most - Gyakorlat - képzés - kutatás új helyzetben

Szoboszlai Katalin

A Szociális Szakmai Szövetség 1995-ben alakult meg és létrejöttét az a szándék vezette, hogy legyen egy szövetség a szakmában, ami összefogja a szakmai egyesületeket, képviseli a tagszervezetek és a szakmai szervezetek tagságának érdekeit. Az alapító négy szervezet, a Magyarországi Szociális Szakemberek Képzéséért Egyesület (Iskolaszövetség), a Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, a Szociális Munkások Magyarországi Egyesülete és a Magyar Családsegítő és Gyermejköltségi Szolgálatok Országos Egyesülete a szövetség alapításán túlmenően megalkotta a Szociális Munka Etikai Kódexét, ami szakmánk alapelveinek és értékeinek alapdokumentuma. A négy alapító szervezet közül három jelenleg is tagja a 3Sz-nek, mellettük több csatlakozó és kilépő egyesület volt tagja a szövetségnek. Jelenleg hét tagszervezet alkotja a szövetséget: Magyarországi Szociális Szakemberek Képzéséért Egyesület (Iskolaszövetség), a Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, a Szociális Munkások Magyarországi Egyesülete, Egészségügyben Dolgozó Szociális Munkások Országos Egyesülete, Hajléktalan Szolgálatok Tagjainak Országos Egyesülete, Magyarországi Iskolai Szociális Munkások Közhasznú Egyesülete és a Falugondnokok Vas- és Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete. A 3Sz és a tagszervezetek nem érik el és nem tartják magukhoz közel a szakmában dolgozók jelentős részét, ezért szakmai hálózatok kiépítésével szükségszerű minden egyes szociális szakember elérése és a szakembereknek működő szolgáltatások elindítása. Jelenleg nem látszunk a politika és a társadalom számára, nincsen hangunk, nem tudunk erőt felmutatni, miközben átalakul a szociálpolitika az állami szerep-és felelősségvállalásból súlyozottan egyháziba annak ideológiai, jogi és finanszírozási mechanizmusaival. Közel tíz éve fogalmazódott meg, hogy a szociális szakma válságban van, azóta a válság szélesedik és mélyül. Az állam által biztosított jogi és szociálpolitikai eszközök egyre nagyobb része a kontroll felerősödését, a szelektivitás és az önhiba hangsúlyozását jeleníti meg a gyakorlatban. Állami (önkormányzati), egyházi szolgáltatók mellett működő non-profit szervezetek a túlélésért küzdenek, munkájukhoz egyre több céges és lakossági adományra, önkéntes munkára van szükség.

A szociális szakma a hiány és a kríziskezelés szakmája lett. Hiány van munkavállalóból, munkabérből, hallgatóból a képzésben, korszerű munkafeltételből, munkahelyi biztonságból, megbecsülésből. Kríziskezelés történik minden szakmai területen, nagy bajok tűzoltása, elemi létfeltételek pótlása, gyermekek védelme, családok segítése, fogyatékos emberek, idősek, hajléktalanok, szenvedély-és pszichiátriai betegek segítése egy alulfinanszírozott szociális ellátórendszerben. Ha a szakma nem vonzó a jövő generációinak, akkor a képzés sem az. A képzésfejlesztés a kutatás és a gyakorlat eredményeiből tud építkezni. A szociális témák kutatása főként a felsőoktatásban, hallgatói és oktatói műhelyekben történik. Hazai kutatások és publikációk száma jelzi, hogy a gyakorlat bőven szolgáltató témát a kutatásokhoz, amelyeknek végül vissza kellene érkeznie a gyakorlatba, ahol a szakemberek felhasználhatják a tanultakat és a kutatás eredményeit. Ezt a munkát, közösen tudjuk elvégezni egy szolidaritáson alapuló szociális platformon.

I. SZOCIÁLIS MUNKA A VÁLTOZÓ TÁRSADALMI KÖRÜLMÉNYEK METSZÉSPONTJAIN

Kivonuló, zsugorodó vagy gondoskodó állam? A szociális szakmákra ható értékek és ideológiai előfeltevések változásai a szociális törvény módosításának parlamenti vitáiban

Vida Anikó

Az éppen 30 éve elfogadott szociális törvény (1993. évi III. törvény) legutóbbi módosítása kimondta, hogy „Mindenki felelős önmagáért”, azaz deklarálták, hogy az egyén szociális biztonságáért elsősorban önmaga felelős. Amennyiben erre önhibáján kívül nem képes, akkor a hozzátartozók kötelessége segíteni. A következő lépcső az önkormányzatok, majd a karitatív szervezetek következnek. Amennyiben az egyén szociális biztonsága ennek ellenére sem teremthető meg, onnantól lép be – utolsóként a sorba – az állam felelősségvállalása. A szociálpolitikával foglalkozó szakmai szervezetek és az ellenzéki pártok a törvénymódosítást egyértelműen az állam kivonulásaként értelmezték, míg a törvényjavaslatot benyújtó kormánypárt a szubszidiaritás elvére hivatkozott. A jelenlegi módosításnak már bőven voltak előzményei, így például a tartós munkanélküliek segélyezési és foglalkoztatási gyakorlatát szabályozó parlamenti viták (1991. évi IV. törvény, 2000. évi munkaügyi reformok, Út a munkához, a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó 2011. évi törvénymódosítások) elemzésekor jutottam arra a megállapításra, hogy a munkanélküliség és a vele együtt járó szegénység szinte teljes mértékben az egyén felelősségévé vált. Mindeközben, az elmúlt néhány évben, a szociálpolitika, a „szociális” kezdetű professziók is egyre inkább kiszorulnak az állami hivatalos szóhasználatból és helyét a „gondoskodáspolitiká” vette, illetve veszi át. A tervezett előadás a Szociális törvény módosítását célzó parlamenti viták áttekintésével elsősorban a jogalkotás normatív keretének (problémadefiníció, deklarált értékek és ideológiák, az állami szerepvállalásra és az emberi természetre vonatkozó elképzelések) beazonosítására és értékelésére tesz kísérletet. A parlamenti jegyzőkönyvek kvalitatív elemzéséhez egy olyan értelmezési keretet választottam, amely a politikai diskurzust sajátos valóságkonstrukcióként, a szakmapolitikai anyagokat pedig normatív paradigmák közvetítőiként értelmezi. Az elemzés emellett kiemelt figyelmet fordít a jogalkotók által használt „gondoskodáspolitiká” és az ellenzéki képviselők felszólalásaiban megjelenő „hagyományos” szociálpolitika jelentéstartományainak feltárására. Az előadás legáltalánosabb célkitűzése annak a kérdésnek a felvetése, hogy a szociális szakmát érő ideológiai hatásoknak, az állami (társadalmi) felelősségvállalás individualizálódásának, milyen gyakorlati implikációi vannak, illetve lehetnek a gyakorlati munkára, továbbá a képzések tartalmára.

„Mi nem létezőnk, csak vagyunk” – A szociális ágazatról alkotott vélekedések vizsgálata

Bogárdi Tünde, Kocsis Brigitta

Mit gondolnak a szociális szférában dolgozók az ágazatról? Hogyan látják a társadalmi hasznosságát és az anyagi megbecsültségét? Milyenek ítélik meg ezt az egészségügyhöz és oktatáshoz viszonyítva? Mit gondolnak minderről a nem szociális ágazati dolgozók? Fontosnak tartják a szociális ágazatot? Ismerik egyáltalán?

Előadásunk során a 2022-ben készült online kérdőíves felmérésünk eredményeit ismertetjük, mely kutatás során közel 600 fő szociális ágazatban dolgozó szakember, valamint több mint 300 fő, nem szociális ágazatban dolgozó megkérdezésével vizsgáltunk a szociális ágazatról alkotott véleményt. Bár kutatásunk nem reprezentatív, de egy viszonylag magas elemszámmal dolgoztunk, illetve eredményeink bemutatása során többször is párhuzamot tudunk vonni Gyarmati Andrea 2021-es kutatásával.

Válaszadóinkat (mind a szociális ágazatban dolgozókat, mind a nem szociális ágazatban dolgozókat) megkérdeztük arról, véleményük szerint mennyire végeznek a társadalom számára hasznos tevékenységet a szociális ágazatban, az egészségügyben és az oktatásban dolgozók, illetve mit gondolnak, anyagi szempontból mennyire megbecsültek. Kutatási eredményeinket tekintve megállapítható, hogy a szociális ágazati dolgozók mindkét szempontból alulértékelték a saját területüket. A nem szociális ágazatban dolgozók válaszai alapján a társadalmi hasznossága e három területnek közel azonos, bár a fizetés/bérezés szempontjából szintén a szociális ágazatot értékelték legrosszabbra.

Vizsgáltuk továbbá a pályaelhagyásra vonatkozó terveket, megkérdeztük, terveznek-e szociális ágazatban dolgozó válaszadóink munkahelyváltást, ha igen, akkor az ágazaton belül vagy kívül vállalnának munkát. Bár a válaszadóink jelentős többsége nem tervez munkahelyváltást, akik azonban igen, ők jellemzően az ágazatot is szeretnék elhagyni. Okaik között az alacsony fizetés; az elismerés és megbecsülés hiánya; valamint intézményen belüli feszültségek szerepelnek leginkább.

A nem szociális ágazatban dolgozók esetében további kérdéseket tettünk fel egyrészt arra vonatkozóan, hogy mennyire tartják fontosnak a szociális szféra működését, valamint az abban dolgozók tevékenységét, másrészt pedig, hogy meg tudják-e becsülni, hány fő dolgozik az ágazatban és körülbelül mennyi embernek segítenek. E válaszok meglehetősen nagy szórást mutatnak. Szintén e válaszadói körben vizsgáltuk azt is, hogy a szociális ágazat egyes területeinek ismertségét, és megállapítható, hogy magas (minden terület esetében 75% feletti) volt az ismertség, ez részben magyarázható azzal – amit vizsgáltunk is –, hogy akár kliensként igénybe veszik/vették, akár pedig hozzátartozójuk, ismerősük dolgozik a szférában.

Kutatásunk a „tudjuk-e, kik vagyunk?” és „mások tudják-e?” kérdésekre igyekszik válaszokat keresni, ugyanis ezek nélkül szinte elérhetetlen a méltó erkölcsi és anyagi elismerése a szociális ágazatnak.

A professzionalizáció és deprofesszionalizáció hullámain

Bányai Emőke, Szokoli Erzsébet, Tóbiás László

A szociális munka professzióvá válásnak meghatározó szakasza a jóléti állam közegeiben zajlott le. A jóléti állam visszaszorulásával, a neoliberalizmus előtérbe kerülésével a szociális munka mögül kicsúszott az a gondolati és intézményi keret, mely korábban a szakma közvetlen kontextusát jelentette. A szakma elvesztette azt a képességét, hogy saját céljait, eszközeit meghatározza, egyre inkább politikai érdekek kiszolgálójává vált, ahol direkt módon megjelentek piaci folyamatok; a korábbi, személyes kapcsolatokon alapuló munkát papírból dolgozó, menedzseri munkakörök váltották fel, amelyben a kockázatok kezelésére, a gazdaságosságra helyeződött a hangsúly. A segítség a családnak, a helyi közösségeknek, a civileknek delegálódott (Lorenz, 2003). Ez a folyamat Nyugat-Európában az 1970-es évek végétől elkezdődött, Magyarországon – ahol a szakmává válás jóval később kezdődött és be sem fejeződött – már a 2000-es évek első évtizedében megjelentek a szakma hasadásának tünetei (Bugarszki, 2004).

Napjainkban egyre több olyan jelenséggel szembesülünk, mely azt az érzést erősíti, hogy a szakma professzióvá válása és deprofesszionalizálódása nálunk szinte egy időben zajló, egymásnak feszülő folyamatok (Meleg, 2023). Utóbbira csak ráerősít a szociális szakmákat gondoskodáspolitikává átformálni kívánó politikai szándék, mely a szociális munkából kivinné azt, ami az IFSW-definíció szerint a lényege: a társadalmi változás és fejlődés, a szociális kohézió előmozdítása, az emberek szabadsága és hatalommal való felruházása, a társadalmi igazságosság, az emberi jogok alapelve (Fehér, 2014).

Az a benyomásunk, hogy ma a szociális szakmákat gyakorlók kevésbé vannak tisztában a fent leírt jelenség nemzetközi összefüggéseivel, gyakran konfliktusba kerülnek egymással eltérő szakmai preferenciáik miatt. Kutatásunkban ezeket a jelenségeket szeretnénk vizsgálni kvalitatív interjúk módszerekkel.

Érdekvédelem kihívásai a szociális ágazatban

Meleg Sándor, Érczi Zsolt

A szociális szakmát, a szociális munkásokat a mindennapi munka feladatai mellett számos kihívás éri az aktuális hazai gazdasági-társadalmi-politikai élet részéről. A kihívások közé tartozik a politikai erők közvetett vagy akár közvetlen beavatkozása a szociális feladatokat ellátó szervezet működésébe. Az elmúlt időszakban több, országos ismertségre szert tevő inzultus ért szociális szakembereket, illetve tudomásunk van számos, hírekbe nem kerülő esetről, ahol intézményen belül vagy fenntartó, vagy valamilyen helyi szintű politikai erő intéz támadást szociális szakemberek ellen.

Az egyik ilyen kiemelendő az újpesti gyermek átmeneti otthonban zajlott esemény. Az eset alapvetően szervezeti belső szabályozási anomáliákból indult ki, de ennek hátterében bizonyos politikai behatások is megjelentek, az esemény eskalálódásában és nem megfelelő kezelésében pedig egyértelműen nagy szerepet játszott a helyi politikai erők működése. A második elhíresült eset a nyírmártonfalvi, ahol a szociális dolgozó magánszemélyként végzett, alapvetően nem is politikai vélemény-nyilvánítása a településvezető drasztikus választ váltotta ki. A harmadik eset a szentgotthárdi pszichiátriai betegek otthona, ahol több éve fennálló fertőzést nem sikerült

eredményesen kezelni, és a napvilágra került információk alapján nagyon erősen jelen van egy sajátos szervezeti kultúra hatása, mely nem függetleníthető a szakmapolitikai vezetés behatásától.

Szakmai érdekvédelmi szervezetek részéről kihívás és számos szakmai, etikai dilemmát felvető kérdés, hogy milyen formában és módon oldható meg ezeknek a behatásoknak a kezelése a szakmai életben, milyen módon támogathatók az érintett munkatársak, szervezetek, hogy képesek legyenek a szociális feladatellátás elvárt sztenderdjeinek megfelelő működésre. Dilemmát jelent a szociális munkásoknak, különösen a vezető beosztásban dolgozóknak, a szociális szakma értékeihez és alapelveihez való ragaszkodás és a jogszabályoknak, protokolloknak megfelelés ütközése a közvetett vagy közvetlen politikai behatásokkal szemben. Sokszor egymásnak ellentmondó elvárások, cselekvések származnak a kliensek segítéséből és az éppen regnáló helyi politikai elit elvárásaiból.

II. SZOCIÁLIS MUNKA ÉS SZOCIÁLPEDAGÓGIA A GYAKORLATBAN I.

Az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység gyakorlati szakembereinek tapasztalatai a különböző beavatkozási szinteken (egyéni, csoportos és közösségi szinteken)

Herczeg Viktória

Az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység feltárása az ország 174 járásának Család és Gyermekekjóléti Központjaival való kapcsolatfelvételen alapult. A kevert módszertanon alapuló kutatás az egymásra épülő magyarázó felépítést követi, melynek kvantitatív része egy önállóan összeállított kérdőív segítségével történt, a kvalitatív adatgyűjtés pedig félig strukturált interjú keretén belül. A kutatás ütemezés szempontjából szekvenciális, súlyozás tekintetében egyenlőtlen és a két típusú kutatás között és a végső interpretációban történik a két módszer keverése.

183 kitöltés érkezett 91 járásból és a válaszadók közül 20 fővel készült félig strukturált interjú, 13 járást érintve. A szociális munka ismert három szintjén alkalmazott beavatkozások (egyéni, csoport, közösség) mellett hangsúlyos elemzési szempont volt az interprofesszionális együttműködés tartalma, melyhez árnyaltabb képet az interjúkban felidézett esetek adtak. A jó gyakorlatok jelentős része 4 elmélet köré szerveződik, melyek alapja a Rogers-i szemlélet, ökológiai modell, művészet/játékterápia és kognitív viselkedés lélektan. Az interjú két utolsó kérdésével a segítő rendszerszemlélete és egyéni - szakmai kívánságai kerültek előtérbe.

A kérdőív elemzéséhez SPSS statisztikai elemzőprogramot használtam. Az interjúk és a kérdőív egyes kérdéseinél is alkalmaztam a tartalomelemzés módszerét, elsősorban bizonyos kifejezések gyakoriságát vizsgálva. A területi munka során, explicit módon integrált elméleti háttér mellett így vizsgáltam az előforduló szociális és pszichológiai problémátípusokat, a beavatkozási szinteket és az interprofesszionális kooperációba bekapcsolódó hálózati köröket.

A híd szerepét ellátó óvodai és iskolai szociális segítők kinyújtott kézként kötik össze az ellátórendszerrel a nevelési és oktatási intézményeket, beleértve a gyermekeket/fiatalokat és családjaikat. Céljuk egy olyan optimális védőháló kifeszítése, mely esetén a kialakult helyzet/probléma megoldása eredményes lehet.

A cigány gyerekek évszázadok óta felhalmozódott hátrányainak leküzdésére tett kísérlet: az InDaHouse Hungary Egyesület (Hernádszentandrás) tevékenységének és módszertanának bemutatása

Benkő Fruzsina

Az InDaHouse Hungary Egyesület önkéntesei borsodi falvakban élő, hátrányos helyzetű gyerekeknek tartanak egyéni és csoportos fejlesztő foglalkozásokat heti rendszerességgel. Célunk, hogy a hozzánk járó gyerekek önmegvalósító, felelős, a saját sorsukat irányító felnőttekké váljanak, akik a tőlünk kapott támogatást be tudják építeni a gyermekeik nevelésébe.

Veszteségek feldolgozásában nyújtott támogatás és gyászolók kísérése a szociális munka praxisában

Gecse-Simon Orsolya

Az elmúlt évek világszerte kihívások elé állították a segítő szakembereket, köztük a szociális munkásokat. A világméretű járvány évei, a gyakori és nagymértékű, azonnali változások, a klienskör védelmét jelentő elengedhetetlen intézkedések igénybe vették a segítő szakemberek rugalmas alkalmazkodóképességét, a személyes és szakmai szinten megélt nehézségek, a veszteségek (esetleg halálesetek) megélése, túlélése próbára tették, túlterhelték az érzelmi kapacitásukat. Az elmúlt években hosszú ideig és gyakran szembesültek olyan helyzetekkel, amikor olyan módon és szerepekben is helyt kellett állniuk, olyan szolgáltatásokat is nyújtaniuk volt szükséges, amiben nem érezték kellően magabiztosnak magukat, nem rendelkeztek elegendő tudással és információval az előttük álló feladat megoldásához. A szakemberek ebben a helyzetben a krízisellátás - kríziskezelés, mint a szociális munka egyik legmegterhelőbb feladatával találták szembe magukat, napjaikat a veszteségek és a gyász kíséréseivel töltötték, mely az egyik legmegterhelőbb, az érzelmi kapacitást leginkább igénybe vevő emberi és szakmai feladatok egyike.

Ezen túl gyakran tapasztalható az is, hogy az intézményrendszerben dolgozó szociális munkások egyfajta tartózkodással viselkednek a klienseik veszteségeivel, gyászával kapcsolatban, a krízisintervenciót igénylő helyzetekben nem, vagy csak erős fenntartásokkal vesznek részt – leggyakrabban ezekben az esetekben „félreállnak” és egy másik szakembert keresnek az érintett kliensük számára, akinek át is adják az esetvitelt, még szupervíziós támogatás mellett sem vagy csak nagyon ritkán vállalják a további esetkezelést a maguk praxisában. A veszteségek feldolgozásának támogatására, a gyászfolyamatok kísérésére azonban az elmúlt évek eseményei miatt megnövekedett igény mutatkozott és mutatkozik, így a szociális munkások (különösen a krízis- és katasztrófa helyzetben dolgozó, azok elhárításában, kárenyhítésében dolgozó szakemberek) számára szükséges, hogy megértéssel, tudással felvérteződve készen álljanak a gyász- és veszteségfeldolgozás kísérésében való közreműködésre, az ezzel kapcsolatos megfelelő segítség nyújtására és megszervezésére.

A prezentáció a veszteségek feldolgozásának, a gyász kísérésének és a krízisintervenciók beavatkozásainak a helyét vizsgálja a szociális munkások praxisában. Kitekintést nyújt a veszteség- és gyászfeldolgozás elméleti hátterére, tartalmazza a szociális munka praxisában e terület helyének indokoltságát. Ismerteti a szociális munkások és a velük szoros szakmai kapcsolatban dolgozó egyéb humánsegítő szakemberek bevonásával, fókuszcsoportos interjú módszerével 2023-ban készült kutatás eredményeit, melyek láttatják a nehézségeit, gátjait annak, hogy a szociális munkások nagyobb szerepet vállaljanak e nehézségek kezelésében, továbbá azt is, hogy a szociális munkások milyen támogatások mellett lennének képesek a megfogalmazott területeken feladataikat magasabb szakmai színvonalon ellátni.

Önsegítő, közösségi alapú, szociális és kreatív ipari szolgáltatások és energiahatékony szelíd technológiák kutatása és fejlesztése.

Arapovics Mária

Az ELTE TáTK közösségi és civil kutatócsoportja a közösségi tevékenységekhez, funkcióhoz kapcsolódó közösségi szolgáltatásokat vizsgálja, azokat, melyek közösségi célokat valósítanak meg, hozzájárulnak a közösség fejlesztéséhez, a társadalmi háló erősítéséhez. A kutatás fókuszában a fenntarthatóság, a kreativitás és a szociális területhez kapcsolódó szolgáltatások jelennek meg (pl. kosárközösségek, energiaközösségek szolgáltatásai, szociális szervezetek közösségi szolgáltatásai, innovatív és hagyományőrző közösségi tevékenységek, kreatív ipari és környezetbarát társadalmi fejlesztések, intézményi közösségi munkamódok.) Az előadás a Közösségi alapú kreatív ipari szolgáltatások és energiahatékony szelíd technológiák kutatása és fejlesztése című kutatás első eredményeit, társadalom- és természettudományos módszertani szempontokat foglal össze és jó gyakorlatokat mutat be. A kutatás kiemelt célja a közösségeket, (mély)szegénységben élőket segítő közösségi szakemberek módszertani támogatása, településfejlesztő önsegítő projektek erősítése. A hagyományos kutatás a projekt online Tudástárat is épít és szakmai hálózatok együttműködését serkenti. (Jelen kutatás a Miniszterelnökség – Nemzeti Hatóság – képviseletében a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Hivatal által támogatott RRF-2.3.1-21-2022-00013 azonosító számú "Társadalmi Innovációs Nemzeti Laboratórium" című projekt keretében jött létre.)

III. SZOCIÁLIS MUNKA ÉS SZOCIÁLPEDAGÓGIA A GYAKORLATBAN II.

Az idősek kiszolgáltatottsága és kockázatai a digitalizált szolgáltatások útvesztőiben: gondolatok a rejtett ageizmus új arcáról

Szabó Lajos

A napi hírekben és különböző média felületeken egyre több aggodalomra okot adó információval találkozhatunk a digitális eszközeinket, és az általunk használt szolgáltatásokat érintő internetes támadásokról és visszaélésekről óvatosságra intve a felhasználókat, és sokszor kiemelve felelőségüket. Egyértelműnek tűnik kockázati szempontból, hogy ezek a támadások és visszaélések egyik legkiszolgáltatottabb „célcsoportja” az idős népesség, és a generáció kutatók elterjedt véleménye szerint áldozatai rendszerint a digitalizáció felfutása előtt születettek generációi - leginkább a digitális szolgáltatásokat használó de a digitális kultúra terén hátrányokkal, nehézségekkel küszködő és a digitalizáció gyors, dinamikus fejlődését nehezen követő idősödőket és időseket érintve. A szerző előadásának középpontjába a digitális szolgáltatások széles kínálatából kiemelten a banki szolgáltatásokat helyezi hangsúlyozva azt, hogy valamennyi támadás közvetve vagy közvetlenül a banki forrásokat érinti, miközben a keletkező kár kapcsán a felelőség és biztonság kérdése nem szűkíthető le egyszerűen a felhasználó személyére. A szerző álláspontja az, hogy a banki felelőség és felhasználó felelősége rendszerint automatikusan nem választható szét, és az idősek helyzetében a kockázati tényezők közös mérlegelése megkerülhetetlen egy olyan szolgáltatási kultúrában, amely felelősen figyelembe veszi azt hogy a bank és az ügyfél kapcsolatát nem lehet egyszerűen egy profit orientált üzleti vállalkozás szempontjai szerint kezelni, és elvárásként fogalmazhatjuk meg azt, hogy a bank és az ügyfél kapcsolata kölcsönösséget feltételező bizalmi kapcsolatként működjön figyelembe véve az ügyfél helyzetét és érdekeit, miközben elfogadjuk azt hogy a banki tevékenység nyereségre törekszik, de cserében szakértelmet, szolgáltatási minőséget és biztonságot várhatunk. A szerző figyelembe véve az időseknek mint kockázati csoportnak nehézségeit elemzésében áttekinti a banki működés neuralgikus pontjait, és észrevételeket fogalmaz meg e speciális helyzetű ügyfél csoport támogatásához a banki működés és az ügyfélszolgálat gyakorlatának alakítása kapcsán, valamint az ügyfélszolgálati munkatársak továbbképzése terén.

Biztonságos intézmények. Női ellátottak biztonsága és biztonságérzete koedukált intézményekben

Fehér Boróka, Lengyel Lea

Előadásunk a koedukált bentlakásos intézményekben élő nők biztonságát járja körül. Vizsgálatunk elsősorban a Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei (BMSZKI), a Fővárosi Önkormányzat hajléktalanellátó szervezetének belső, 2018-as szükségletfelmérés és 2022-es ügyfélelégedettségi kérdéssor eredményein alapul, melyre több, mint ezer, valamilyen szolgáltatást (nappali ellátás, szállás, egészségügyi ellátás) igénybevevő hajléktalan ember válaszolt. Míg az előbbi szervezeten belüli adatfelvétel arra kereste a választ, hogy a válaszadók szerint mi az a három dolog, amivel foglalkozni kellene, utóbbi már konkrétan a biztonsággal vagy annak hiányával kapcsolatos

megéléseket vizsgálta. Ugyanakkor a biztonság iránti igényt más kutatók is felismerték: az intézményben élő hajléktalan emberek tekintetében Győri 2023 , a más típusú intézmények női ellátottjai körében pedig pl. Sandabad 2022 . A biztonság iránti kutatói érdeklődés nemzetközi szinten is jelen van (lásd Miragliaise et al 2018 ; Bretherton - Pleace 2021).

Kismintás kvalitatív kutatásunk során azt találtuk, hogy a BMSzKI intézményeiben élő hajléktalan nők kiemelkedő többsége erőszakúlélő (legyen az akár gyermekkori, akár felnőttkori - utóbbi esetben főként, de nem kizárólag párkapcsolatban elszenvedett - bármilyen erőszak). Adataink alapján egyaránt vizsgáljuk az intézményben és az azon kívül elszenvedett erőszak típusait, valamint előbbi esetben a bántalmazóval szemben meghatározott esetleges szankciókat is. Mindezek fényében tisztább képet kapunk arról, hogy egyes helyzetekben, egyes ellátási formákban mit tekint az adott szociális munkás vagy az adott szakmai team erőszaknak, hol húzza meg a beavatkozási pontokat. Saját kvalitatív kutatásunk adatait kiegészítjük az általunk vezetett, hajléktalan nőket támogató szakemberek számára létrehozott szakmai műhely eredményeivel és tapasztalataival, ahol gyakorló szociális munkás kollégákkal folytattunk szakmaközi beszélgetéseket ilyen esetekről.

Ugyan a saját felmérésünk, valamint a bemutatásra kerülő nemzetközi vizsgálatok is a szociális szféra egy szegmensére, a hajléktalanellátásra korlátozódnak, mégis úgy gondoljuk, hogy az általunk feltárt problémák és dilemmák más (pl. fogyatékkal élők vagy pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek) koedukált intézményekben is előfordulhatnak, abban az esetben is, ha ott csak egyedülállókat látnak el. Előadásunk végén a szekció résztvevőivel közösen keresnénk a választ az intézményeken belüli biztonság kialakítása, megerősítése érdekében tett intézkedésekről, jó gyakorlatokról valamint az erőszakot elszenvedett nők hatékony támogatásának módjairól.

Szociális munka prostitúcióban lévő magyar nőkkel egy belga piros lámpás negyedben. Prostitúcióban lévő magyar nők és a helyi szociális munkások narratíváinak összehasonlítása és a szolidaritás kérdései

Bolonyai Blanka

2023 márciusa és augusztusa között terepkutatást végeztem Gentben, Belgiumban. Az itt lévő piros lámpás negyedben szociális segítőként dolgoztam 2017 és 2020 között. Jelenlegi doktori munkámat is az itt jelen lévő, Magyarország és Belgium között ingázó, prostitúcióban érintett magyar nők élethelyzetéről és a problémáikra adott szociálpolitikai válaszokról írom.

Az előadásomban a terepre való ideiglenes visszatérés során megszerzett kutatói és szociális segítői munka tapasztalatait foglalom össze, a piros lámpás negyedben jelen lévő vagy ingázó magyar nők és a Gentben dolgozó szociális munkások diskurzusaira és gyakorlatait elemezve, reflektálva a (kelet-közép-európai) kutató és szociális segítő kettős szerepére.

A prostitúciót szociális jelenségként a globális egyenlőtlenségek tükrében értelmezem, egy olyan rendszerben, ahol a nyugati országokban prostitúcióban lévő nők többsége a globális délről származik. Az előadásban bemutatom a genti piros lámpás negyed sajátosságait, a helyben jelen lévő alacsonyküszöbű szolgáltatásokat nyújtó, állami szociális szervezet működését és a fontosabb állami és önkormányzati politikákat, amelyek befolyásolhatják a negyedekben zajló folyamatokat és így az ott jelen lévő nők életét, úgy mint a nemrég megváltozott belga prostitúciós törvény, ami dekriminalizálja a szexipar bizonyos szegmenseit.

A negyedben jelen lévő magyar nők narratívái sok esetben eltérnek a helyi szociális munkások és politikai döntéshozatal formáló aktivisták és más, hatalommal bíró szereplők narratíváitól és diskurzusaitól, adott esetben a „szexmunkások” történetét elmesélő narratívától. Ezt a különbséget a negyedben magyar nőkkal és belga (flamand) szociális munkásokkal készített interjúkra alapozva mutatom be. A célom a szolidaritás hiányának és lehetőségeinek a bemutatása is: a jelenlegi gyakorlatok milyen módon adnak lehetőséget a prostitúciós iparban lévő nők helyzetének megértésére, a valódi, komplex cselekvést igénylő programok kidolgozására?

Menekülés az állami gyermekvédelem elől: szülői exit-stratégiák azonosítása

Rácz Andrea, Sik Dorottya, Tanító Zsófia

Kutatásunkban azt vizsgáljuk, hogy a tankötelezettségi korú, különböző tanulási, magatartási, pszichiátriai problémákkal küzdő vagy kortárs bántalmazással érintett gyermekek szülei milyen ún. exit-stratégiákat alkalmaznak, hogy az állami ellátórendszer szolgáltatásait elkerüljék, abból egy adott ponton kimeneküljenek. Exit-stratégia alatt azokat a megoldási módokat értjük, amikor a szülők a széles értelemben vett állami gyermekjóléti -és gyermekvédelmi ellátórendszer által nyújtott támogatásokat, – ideértve a köznevelésben kapható segítségnyújtási formákat is – azok minősége, elégtelensége, korlátozott elérése vagy egy konkrét helyzetre való hosszú reakcióideje miatt úgy értékelik, hogy nem adnak választ gyermekük súlyos vagy súlyosbodó helyzetére és ezért más, állami ellátórendszeren kívül vagy azt megkerülő módon elérhető szolgáltatásokat szükséges választaniuk.

Kvalitatív módszertanra épülő kutatásunkban 6 szakértővel, 22 területen dolgozó szakemberrel és 21 gondviselővel készült interjú. Az interjúk alapján négy ideáltipikus stratégiát különböztettünk meg: 1) láthatatlannak maradás stratégiája; 2) sodródás stratégiája; 3) elkerülés stratégiája és 4) ellátórendszeri nyomás stratégiája. A narratívákban megjelenő stratégiák mögött sok esetben a jó szülőség értelmezése húzódik meg, elemzésünk során erre is reflektálunk.

Transzgenerációs Holokausztúlélők trauma-narratívái és megküzdési stratégiái

Háberman Zoltán, Indries Krisztián, Kövér-Van Til Ágnes

A Társadalmi Traumák Kutatócsoport 2021 februárjában alakult. A Kutatócsoport vezetője Kövér-Van Til Ágnes egyetemi tanár és munkatársa még Dr. Háberman Zoltán és Dr. Indries Krisztián is. A kutatócsoport a magyar traumakutatás szellemiségét viszi tovább, melybe beletartoztak többek között Ferenczi Sándor, Virág Teréz, Erős Ferenc és Heller Ágnes.

A Kutatócsoport több kurzust is tartott a TáTK-on, az egyik kurzust közösen az OR-ZSE szociális munkás hallgatóival, másod és harmadgenerációs traumafeldolgozás témakörben. Az elmúlt évek ilyen kurzusaiban részt vett még a new yorki Yeshiva University, Dr. Békés Vera professzorral, aki egy már működő kutatását fejlesztette tovább a Traumakutató csoporttal.

Hallgatóink interjúkat vettek fel transzgenerációs traumatizált emberekkel, azokat a kurzus keretében leírták és feldolgozták. Az interjúk elemzését folyamatosan végezzük, az évek során kb. több. mint

száz interjú készült el, feldolgozása jelenleg is zajlik. Készülünk publikálni angol és magyar nyelven a kutatási eredményeinket. Prezentációmban a kutatásról szeretnék beszámolni és részeredményeinkről is tájékoztatást adni.

Az előadás struktúrája: 1. Bevezető rövid elméleti háttér-ismertetés. 2. Kutatás és rész-eredmények bemutatása. 3. Vita, hozzászólások

Társadalmi traumatizáció alatt az olyan tartós, az emberi életet veszélyeztető, súlyosan hátrányos társadalmi megkülönböztetést szoktunk érteni, mely egy egész társadalmi csoportot kollektíven sújt. Kollektív traumák áldozatai gyakran védtelen társadalmi rétegekből kerülnek ki, mint a nők, fogyatékosok, gyermekek, etnikai, vallási csoportok stb.

Önmagában bántalmazás, az igazságtalan bánásmód, a diszkrimináció okozta jogok sérülése nem jelent feltétlenül kollektív traumát. A trauma egyéneket érint, ugyanakkor az individuumok együttes élménye, a közös narratíva elbeszélése, a sors-közösség vállalása teszi a traumát egyének kollektív traumájává. A kollektív emlékezet kognitív szerveződésének alapmintázatát ilyen értelemben a narratívumok képezik.

A kulturális emlékezet a csoport számára fontos élményeket, traumákat és emlékeket történetekbe kódolja, és megőrzi a későbbi generációk számára, akik a csoport történetében osztoznak és ezáltal emlékközösségeket képeznek.

A trauma fogalma a pszichológia, pszichiátria és a pszichoanalízis tudományterületéről egyéb diszciplínákban is teret kapott, így a filozófiában, társadalomtörténetben, szociológiában, antropológiában és szociális munkában. Ezáltal a trauma ma már nem csak a pszichológia kutatási territórium, hiszen a fogalom által leírhatóvá és értelmezhetővé válhat számos társadalmi jelenség. Az egyént és a közösségeket ért trauma nyelvi-fogalmi, irodalmi-művészeti megjeleníthetősége, meghatározhatósága, retorikai és kulturális reprezentálhatósága, emlékezetpolitikai és kollektív identitás-konstrukciós jelentőségének az elemzése hozzásegíthet a kortárs társadalmi jelenségek mélyebb megértéséhez.

IV. TÖREKVÉSEK A PRAXIS-KUTATÁS-KÉPZÉS EGYENSÚLYÁRA

Kultúra és szociális munka. Az „Otthonra találni a művészetben” EKF projekt tapasztalatai

Ládonyi Zsuzsanna

2023-ban Veszprém és környéke Európa Kulturális Fővárosa. A programsorozat nemcsak a szűk értelemben vett kultúráról szól, hanem célja a társadalmi integráció elősegítése a művészeteken keresztül. Az „Otthonra találni a művészetben” projekt is ez utóbbi gondolatmenet alapján született. A projekt célja többes:

1. A művészetterápia (Katarzisz Komplex Művészetterápiás módszer) segítségével pozitív változást elérni a foglalkozásokon résztvevő hajléktalanok körében.
2. A művészetterápiás foglalkozásokon született alkotások bemutatása a nagyközönségnek több kiállítás keretében, ezzel segíteni az alkotókat, és a befogadók figyelmét felhívni a hajléktalan alkotók értékeire.
3. Múzeumpedagógiai foglalkozások által az általános és középiskolás diákok szemléletét formálni.
4. A pályázatban elvárt médianyilvánosság biztosítása.

A pályázat lényegi része befejeződött, már csak 2 lakossági fórum/workshopra kerül sor az ősszel, de már most is számos olyan tapasztalattal gazdagodtunk, amiknek a bemutatásáról szól az előadás. Üzenetünk a szociális szakemberek felé is, hogy érdemes a segítség alternatív útjait kipróbálni és ebbe a folyamatba bevonni az érdeklődőket azáltal, hogy megmutatjuk magunkat a médiában.

Egyetemi oktatók a szociális munka területén. Az akadémiai pálya aktuális kérdései

B. Erdős Márta

A felsőoktatás rendszerén belül egy szakterület elismertségének egyik legfontosabb tényezője a képzések rendszere, kutatási háttere, és ezek akadémiai megítélése, rangja. Hazánkban a szociális munkát már évtizedek óta oktatják főiskolai/BSW, és egyetemi/MSW szinteken. A képzés harmadik szintje, a szociálismunka-kutatásokat önállóan képviselő doktori iskola vagy program egyelőre hiányzik. Bár a Globális Definícióban foglaltak nem hagynak kétséget afelől, hogy a szociális munka akadémiai terület, a szociális munkát oktató és kutató kollégák hazánkban nemegyszer éppúgy küzdenek a jogos elismerésért, ahogyan a hivatásuknak élő gyakorló szakemberek. A szociális munka, mint tudományterület fejlődését hazánkban akadályozza a merev diszciplináris határok hagyománya a transzdiszciplináris integrációval szemben; valamint az elméleti kutatások nagyobb elismertsége az alkalmazott kutatásokéhoz szemben – különösen, ha ezek az alkalmazott kutatások a szakpolitikák, a szociális programok kiritkáját is jelentik.

Az egyetemi oktató szakmai identitását többféle elvárás határozza meg: integrálnia kell a tanár, a kutató, a mentor, és akár a gyakorló szakember szerepeit is – mindezt a felsőoktatás hazai, rendkívül változékony környezetében. A nemzetközi szinten egy ideje már zajló, nálunk is érzékelhető

neoliberális fordulat akár kedvező is lehetne, hiszen hangsúlyossá válik a gyakorlati oktatás, a szektorok közötti és a nemzetközi kapcsolatok. Az erős gazdasági fókusz egyes országokban pedig átláthatóbbá tette a működést. Ugyanakkor a New Management (Saunderson, 2002) több ponton távol áll a szociális munka értékeitől. Az új rendszerben a képzési és kutatási programok az eladható termék szerepét töltik be. Az együttműködő-kollegiális kapcsolatokat a kiélezett versengés váltja fel, ahol az akadémiai teljesítmény számszerűsített indikátorai válnak a felügyelet eszközévé. Torzulnak a kutatási irányok a könnyen publikálható témák javára, az új, az innovatív kockázatos-kerülendővé válik (Baele és Bettiza, 2017; Brown és Edwards, 2021). A gazdasági értelemben is hatékony működés igénye megnöveli a külső szereplők kontrollját, így csorbulhat az akadémiai szabadság, a kritikai-reflektív jelleg. A választott tisztségviselők rendszerét felválthatják az időkorlát nélküli, kinevezéseken alapuló előléptetések. A döntések összességében is központilag születnek (Blell és mtsai., 2022; Baele & Bettiza, 2017). Mindez stresszteli szervezeti kultúrát, öncenzúrát eredményez. Saunderson (2002) kutatása emellett a nők sérülékenyebb helyzetére hívta fel a figyelmet.

A neoliberális átmenet a három E, az economy (gazdaság), az effectiveness (hatékonyság), és az efficiency (költséghatékonyság) jegyében zajlik. Belefér-e ebbe a modellbe a 3Sz? Beleférnek-e a szociális szakma olyan értékei, mint a szolidaritás, a szabadság és a szeretet? Előadásomban ezekre a kérdésekre keresem a válaszokat.

Elmélet és gyakorlat – Az egyetemi oktatás híd szerepe a távolság áthidalásában

Szécsi Judit

Az előadás arra az örökzöld kérdésre keresi a választ, mely szerint a szociális munkában a szakmai terminológiák, elméletek vagy akár kutatási eredmények hogyan kapcsolódnak a tereptapasztalatokkal, a szociális munka gyakorlatával és fordítva. Az elmélet és gyakorlat közötti távolság, sokak szerint szakadék, kérdéskörét fontos vizsgálni, hiszen a természetéből fakadóan rugalmas, a társadalmi változásokra leginkább reagálni hivatott szociális munka és sajátos elméletalkotási mechanizmusa folyamatos kölcsönhatásban vannak egymással. A kettő egymáshoz közelítését sok esetben a szakemberek éppen a szociális képzésektől, az azokat jegyző iskoláktól várják, mely feladatot különböző intenzitással vállalják fel ezek az intézmények és a benne dolgozó oktatók, kutatók. A nyilvánosság és szélesebb szakmai élet mellett magával a képzésével mindenki reagál erre a felvetésre. A szociális munkát körülvevő, átalakuló környezet és a szociális szakemberekkel kapcsolatos társadalmi, szabályozási és fenntartói, valamint szolgáltatás felhasználói elvárások mind alakítják a gyakorlatot és az ezekre történő reakciók valójában az oktatás alapkérdései. Az előadásban a fenti jelenség áttekintése után bemutatom, hogy az ELTE szociális képzéseiben hogyan törekszünk a híd szerep kialakítására és közben milyen innovatív gyakorlatokat alkalmazunk, hogyan próbálunk a hallgatókkal közösen gondolkodni az elmélet és gyakorlat dilemmáiról, kapcsolatáról. Az alapképzés harmadévében az egybefüggő hosszú gyakorlatot kísérő szemináriumokon felmerülő visszatérő dilemmák, illetve a kurzus munkamódjába beépített technikák bemutatása mellett a mesterképzés számos tárgyában alkalmazott módszereket is felvázolom. Az énvédő mechanizmusokat, szakmai személyiséget erősítő, valamint a módszerspecifikus kurzusok

mellett a projektgyakorlat középpontjában az innovatív cselekvés áll, melyek mind ahhoz segítenek hozzá, hogy kezdetben a gyakorlatban dolgozó hallgatóink frusztrációja csökkenjen, az elfáradás enyhüljön, a kiégés veszély elmúljon, mely érzések sok esetben a legfőbb motivációi a mesterképzésben való részvételnek. A képzés későbbi szakaszában pedig mindezek következményeként a híd szerep a hallgatóban megépül, mely tovább gyűrűzik a szakmai környezete felé is.

Fenntartható szociális életpálya (?!)

Bognár Szabina, Komáromi Hajnalka

Közismert tény, hogy a szociális életpályán nagyfokú a kiégés és a pályaelhagyás veszélye. Kutatásunk új szempontból közelítve a szociális szakmai életpálya fenntarthatóságának okait, a pályán maradást befolyásoló tényezőket vizsgálta.

A kutatás hipotézise az volt, hogy azok a felsőfokú végzettségű szociális szakemberek, akik legalább húsz éve dolgoznak a pályán, rendelkeznek rezilienciával és hasonló szakmai attitűddel. Pályára kerülésük, kiégésük megelőzése és megküzdésük motívumaiban hasonló mintákat lehet találni.

A 15 felsőfokú szociális végzettséggel rendelkező szakemberrel készült narratív szakmai életútinterjúban összefüggést kerestünk a motiváció, az identitás, a tanult kiégés elleni módszerek, a reziliencia faktorok, illetve más tényezők narratívabeli megjelenése és a pályán maradás között. A narratívákban jól beazonosíthatóak voltak a különböző reziliencia faktorok, amelyek alapján az interjúalanyok reziliensnek tekinthetőek.

A kutatás egyik fontos megállapítása, hogy bár a pályán tartó erőkből nem találtunk közös mintázatot, abban viszont igen, hogy az interjúalanyok mindannyian megtalálták azokat a módszereket, amelyek számukra a legalkalmasabbak voltak a fejlődéshez, a továbblépéshez - végső soron a fenntartható szociális életpályához.

V. KUTATÁSOK ÉS ESZKÖZÖK A PRAXIS FEJLESZTÉSE ÉRDEKÉBEN

Empowerment, mint indikátor

Kormányos Klaudia, Héderné Berta Edina

A szociális munka eredményességének meghatározása és beazonosítása komoly kihívások elé állítja a kutatókat és a szakma gyakorlóit egyaránt. A minőségbiztosítás, a képzési elvárások és a tudományos igényesség okán folyamatosan keressük az eredmények meghatározásának lehetőségeit, a szociális munka szükségességének láthatóvá tételét. Értelmezésünkben a segítő kapcsolatban megvalósuló empowerment a segítségnyújtás célja és a kapcsolat eredményességét megmutató indikátor is lehet.

A szociális munka közegében fejlődő és növekvő önállóság, magabiztosság, társas és társadalmi kapcsolatokban való eredményesség és jártasság mind olyan mutató a kliens részéről, mely egyértelműen jelzi az empowerment megvalósulását. A kliensek szelf - koncepciójának pozitív irányú elmozdulása valójában az empowerment folyamatának az eredménye. A sikeres empowerment nagyban hozzájárul a kliens megerősödéséhez, ami a segítő-felhasználó függőségi kapcsolat megszűnéséhez vezet.

Ugyanakkor a segítő kapcsolatban számos változó befolyásolhatja az együttműködés eredményességét. A segítő folyamat multifaktoriális természete okán nem könnyű beazonosítani, hogy a közös munkában melyik ágens révén jutott el az egyén abba az állapotba, hogy képes legyen irányítani saját életét, befolyásolni tudja környezetét.

Előadásunkban áttekintjük az empowerment sokféle definícióját, majd kutatásának általunk ismert színtereit. Bemutatunk több nemzetközi vizsgálatot, melyek célzottan az empowermentre irányultak. Kitérünk a megvalósulását támogató külső tényezőkre: a mikro - és makrotársadalmi közegre, a szociális ellátórendszer működését biztosító szakmapolitikára, a szervezeti kultúrára, az ellátórendszer minőségbiztosítási folyamataira, valamint az interperszonális segítő kapcsolat természetére is.

A Szociális Munka Énhatékonyság és a Szociális Munkás Empowerment Skálák magyar változatainak kidolgozása

Szoboszlai Katalin, Tóth Anikó Panna, R. Fedor Anita, Fábián Gergely

Előadásunkban két, elsősorban az angolszász nyelvterületen használt sztenderdizált mérőeszköz, a Szociális Munka Énhatékonyság Skála (Social Work Self-Efficacy Scale) és a Szociális Munkás Empowerment Skála (Social Worker Empowerment Scale) magyar változatainak kidolgozását, a hazai mérőeszközök validálási folyamatát, illetve a skálák érvényességére vonatkozó empirikus adatfelvételek legfontosabb eredményeit mutatjuk be, elsősorban reliabilitás vizsgálatokra támaszkodva.

A Gary Holden és munkatársai által kidolgozott Szociális Munka Énhatékonyság Skála a szociális munkás hallgatók énhatékonyság-szintjét hivatott mérni, azzal a céllal, hogy vizsgálható legyen, hogy a képzésben résztvevő szociális munkás hallgatók teljesítményében milyen fejlődés következik be a bemenet és a végzés között és amely támogatja a hallgatók gyakorlati készségeinek fejlesztését. A skála azt méri, mennyire magabiztosak a hallgatók abban, hogy képesek meghatározott szakmai feladatok ellátására, többek között a terápiás technikák, az esetkezelés, a támogatás, valamint a kezelés tervezése és értékelése területén.

A skála 52 tételből áll, két forrás alapján lett kifejlesztve. Az egyik forrás az ESSW alskála, a másik pedig a Practice Skills Inventory, utóbbi a szociális munka gyakorlati készségeinek (terápiás, támogató, tervezési, értékelési és esetkezelési készségek) alkalmazását méri. Az ESSW kidolgozásához szociális munkásokat képző egyetemi oktatók tapasztalatai alapján azt vették számba, hogy milyen készségeket kell a hallgatóknak a különféle területeken alkalmazniuk és ehhez milyen viselkedés szükséges.

A Douglas J. Frans által kidolgozott Szociális Munkás Empowerment Skála a gyakorlatban dolgozó szakemberek empowerment-szintjét hivatott mérni. A skála összesen 34 itemet tartalmaz, illetve 5 alskálát, amelyek a következőket mérik: szakmai tudás és készségek, kollektív identitás, kritikus gondolkodás, önértékelés, cselekvési hajlandóság, amelyeket a szerző az empowerment öt legfontosabb dimenziójának tart.

Kutatásunk bizonyította, hogy mindkét skála magyar változata valid, megfelelően működik, alkalmasak arra, hogy a hazai kutatásokban, a gyakorlatban, illetve az oktatásban, oktatásfejlesztés területén is alkalmazásra kerüljenek.

Professzió kutatás a család- és gyermekjóléti alapellátásban. A családsegítő szakemberek szakmaképének jellemzői

Juhászné Fazekas Zsuzsanna

Kutatásom fókuszában a szociális munka professziójának vizsgálata, valamint a család- és gyermekjóléti alapellátásban dolgozó családsegítő szakemberek pályaképét alakító tényezők feltárása áll, a Hajdú-Bihar megyei család- és gyermekjóléti szolgálatok vonatkozásában. Témaválasztásomat a szociális munka praxisában eltöltött közel 18 éves tereptapasztalatom inspirálta, valamint a szociális munkához, mint hivatáshoz fűződő személyes kötődésem.

Kutatómunkám célja egyfajta válaszkeresés is, a szakmában kialakult-, és egyre mélyülő problémákra. A doktori programban lehetőségem nyílt arra, hogy az eddig alulnézetből tapasztalt helyzeteket, a mindennapi munkavégzést befolyásoló szakmai problémákat (laikus gondolkodóként), a tudományos gondolkodás objektivitásával szemlélve közelítsem meg és vizsgáljam. A kutatás témája aktuális, mert a gyermekvédelemben dolgozó családsegítő szakemberek nehézségeiknek megoldatlanságát (fluktuáció, identitás-keresés, szerepkonfliktusok, munkakörülmények) és annak szakemberekre gyakorolt hatását problémásnak tekintem a szociális segítő folyamat szempontjából.

A gyermekvédelem célcsoportján, a segítségre szoruló egyéneken és családokon, fizikailag/szexuálisan bántalmazott és elhanyagolt gyermekeken csak akkor lehet hatékonyan segíteni, ha az arra hivatott szakember önismerete a helyén van, a kívánt szaktudás birtokában van, munkáját megfelelő körülmények között végezheti, és munkáját elismerik. Ha ezek a tényezők nem,

vagy csak részben állnak rendelkezésre, negatív hatást gyakorolhat a kliensekkel folytatott segítő munka folyamatára, a szociális munka professziójára. A szociális munkáról szóló diskurzusban elengedhetetlen, hogy a szakmakutatások kihangsúlyozzák azt, hogy a szociális munka professzionális tevékenység.

A szociális munka szakmatörténetében hosszúra nyúlt az a folyamat, amíg a szociális munka a professziók között foglalhatott helyet. A szociális munka, mint szakma és tudományág számos funkcióval bír, amelyek elősegítik a társadalmi változásokat. Megkérdőjelezhetetlen szerepe van a társadalmi jóllét előmozdításával kapcsolatos tevékenységekben. A terepen dolgozó szociális munkások azonban azt tapasztalják, hogy a gyakorlati munkában a deprofesszionalitás, a professzió gyengítése jelenik meg szemben a professzionális szociális munkával. A szakma leértékelődése, a professzió erodálódása, a szakemberek presztízsének csökkenése tipikusan deprofesszionalizációs jelenség.

Előadásomban a szociális munka professzióját a professzió diskurzusok kontextusában próbálom értelmezni, kiemelve a professziók funkcionalista megközelítését; továbbá megjelenítve azokat a deprofesszionalizálódásra utaló elemeket, amelyek jellemzőek a kutatásom fókuszában álló család- és gyermekjóléti alapellátás színterén.

A képzési és kutatási konferencia, mint jó gyakorlat a szekszárdi szociálpedagógia mesterképzésben

Nagy Janka Teodóra, Hágen Zsuzsanna

A szociális mesterképzések közös kihívása a képzés tartalmának a változó társadalmi elvárásokhoz és az ezek függvényében újrafogalmazódó szociális szakmai igényekhez igazítása. A felsőoktatás képzési rendszerében az alap- és doktori képzés között elhelyezkedő mesterképzéssel szemben elvárás továbbá, hogy egyrészt olyan elméleti tudást nyújtson, amely felkészít a doktori képzésben részvételre, másrészt segítsen reflektálni és válaszokat keresni a képzésben részt vevő gyakorló szakemberek számára.

A szekszárdi szociálpedagógia mesterképzésben ezeken túl sajátos képzésfilozófiai és módszertani célként fogalmaztuk meg a hallgatói szerepben megjelenő, felkészült szociális szakemberek számára partnerségi viszony keretében, műhelymunka keretei között biztosítani az egyéni továbblépés, szakmai fejlődés lehetőségét.

Az előadás ennek egyik formáját, a szekszárdi szociálpedagógia mesterképzés oktatók és hallgatók által közösen kialakított jó gyakorlatát, a képzési és kutatási konferenciá(ka)t kívánja bemutatni az oktató és a hallgató szemével.

A szociális munka digitális kihívásai

Varga István, Ezer-Ferenc Veronika

A szociális szakma (szociális munka, szociálpedagógia) egyik legnagyobb XXI századi kihívása a digitalizáció, illetve ennek integrálása a segítő munkába.

Előadásunkban néhány példán keresztül (tanodai munka, e-sport, digitális oktatás) igyekszünk körbejárni, hogy a hátrányos helyzetű csoportok (pl.: szegregátumokban élők, iskolakerülő fiatalok, büntetés-végrehajtási intézetben fogvatartottak, egyéb zárt, vagy félig zárt intézetben élők) számára a digitalizáció milyen új lehetőségeket tartogat(hat).

Vajon a XXI. század digitális állampolgárai szabadabbak lesznek-e, vagy mindez csak látszólagos és Orwell Nagy Testvére már figyelni és kontrollálja minden lépésünket?

A KONFERENCIA ELŐADÓI

Arapovics Mária, habilitált egyetemi docens, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociális Tanulmányok Intézete, arapovics.maria@tatk.elte.hu

Bányai Emőke, főiskolai tanár, Miskolci Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete; az Iskolaszövetség elnöke, emoke.banyai@uni-miskolc.hu

Benkő Fruzsina, szociális munkás, az InDaHouse Hungary alapítója és vezetője, benko.fruzsina@indahousehungary.hu

Bogárdi Tünde, PhD, adjunktus, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Társadalomtudományi Intézet, bogardi.tunde@uni-eszterhazy.hu

Bognár Szabina adjunktus, Pécsi Tudományegyetem, Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar, Szociális Tanulmányok Tanszék, bognar.szabina@pte.hu

Bolonyai Blanka, doktorandusz, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociológia Doktori Iskola, Szociálpolitika Doktori Program, b.bolonyai@gmail.com

Budai István, ny. főiskolai tanár, MTA Szociológiai Tudományos Bizottság, Szociális Munka Albizottság, ibudai12@gmail.com

Bulyáki Tünde, egyetemi adjunktus, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociális Tanulmányok Intézete, Szociális Munka Tanszék, bulyaki.tunde@tatk.elte.hu

B. Erdős Márta, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Társadalmi Kapcsolatok Intézete, Szociális Innovációs Értékelő Kutatóközpont, erdos.marta@pte.hu

Érczi Zsolt, Szociális Munkások Magyarországi Egyesülete, erczizsolt@gmail.com

Ezer-Ferenc Veronika, hallgató, szociálpedagógia MA szak, Pécsi Tudományegyetem, Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar, Szociális Tanulmányok Tanszék, hercencula@gmail.com

Fábián Gergely, tanszékvezető főiskolai tanár, Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar, az MTA Szociológiai Tudományos Bizottság Szociális Munka Albizottság elnöke, fabian.gergely@etk.unideb.hu

R. Fedor Anita, Debreceni Egyetem, Egészségtudományi Kar, Szociális és Társadalomtudományi Intézet, Társadalomtudományi és Szociális Munka Tanszék fedor.anita@etk.unideb.hu

Fehér Boróka, főiskolai docens, Károli Gáspár Református Egyetem Gazdaságtudományi, Egészségtudományi és Szociális Kar, feher.boroka@kre.hu

Gecse-Simon Orsolya, a szociális munka szupervízora, gecsesimon@gmail.com

Háberman Zoltán, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociális Tanulmányok Intézete, Szociális Munka Tanszék, haberman.zoltan@tatk.elte.hu

Indries Krisztián, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociális Tanulmányok Intézete, Szociális Munka Tanszék, indries.krisztian@tatk.elte.hu

Hágen Zsuzsanna, hallgató, szociálpedagógia MA szak, Szociális Tanulmányok Tanszék, Pécsi Tudományegyetem, Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar Szociális Tanulmányok Tanszék, hagen.zsuzsa@gmail.com

Herczeg Viktória, óvodai és iskolai szociális segítő (Gyulai Kistérség Egységes Szociális és Gyermekjóléti Intézménye, Család- és Gyermekjóléti Központ), herczegv92@gmail.com

Héderné Berta Edina, dékán, Szegedi Tudományegyetem, Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar, bertaedin@gmail.com

Juhászné Fazekas Zsuzsanna, doktorjelölt - Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola Szociológia és Társadalompolitika Doktori Program, Debrecen Megyei Jogú Város Család-és Gyermekjóléti Központja – szakmai koordinátor, fazekzsu@gmail.com

Kocsis Brigitta, volt hallgató, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Társadalomtudományi Intézet, k.britta97@gmail.com

Komáromi Hajnalka, hallgató, szociálpedagógia MA szak, Pécsi Tudományegyetem, Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar, Szociális Tanulmányok Tanszék komaromihajnalka@gmail.com

Kormányos Klaudia, doktorandusz, Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola, Szociológia és Társadalompolitika Doktori Program, kormanjos.klaudia@gmail.com

Kozma Judit, egyetemi docens, Miskolci Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete; a Szociális Szakmai Szövetség ügyvivője, judit.kozma1@gmail.com

Kövér-Van Til Ágnes, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociális Tanulmányok Intézete, Szociális Munka Tanszék, kover.agnes@tatk.elte.hu

Ládonyi Zsuzsanna, egyetemi docens, Veszprémi Érseki Főiskola; "Otthonra találni a művészetben" - ötletgazda és projektmenedzser, ladonyizsuzsa@gmail.com

Lengyel Lea, Budapesti Módszertani Szociális Központ Intézményei, lengyel.lea@gmail.com

Lorenz, Walter, professzor, Prágai Károly Egyetem, Bolzanoi Egyetem

Meleg Sándor, szociális munkás, mesteroktató, Szegedi Tudományegyetem, Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar; a Szociális Munkások Magyarországi Egyesülete elnöke, szmme.2022@gmail.com

Nagy Janka Teodóra, tanszékvezető egyetemi tanár, Pécsi Tudományegyetem, Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar, Szociális Tanulmányok Tanszék, nagy.janka@pte.hu

Rácz Andrea, habil. egyetemi docens, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociális Tanulmányok Intézete, Szociális Munka Tanszék, racz.andrea.aniko@tatk.elte.hu,

Sik Dorottya, egyetemi docens, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociális Tanulmányok Intézete, Szociális Munka Tanszék, sik.dorottya.borbala@tatk.elte.hu

Szabó Lajos, professor emeritus, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociális Tanulmányok Intézete, lszabo44@gmail.com

Szécsi Judit, szociális munkás, egyetemi adjunktus, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociális Tanulmányok Intézete, Szociális Munka Tanszék, szecsi.judit@tatk.elte.hu

Szoboszlai Katalin, egyetemi docens, Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar, Szociális és Társadalomtudományi Intézet; a Szociális Szakmai Szövetség elnöke, szoboszlai.katalin@etk.unideb.hu

Szokoli Erzsébet, szupervízor, erzsiszokoli@gmail.com

Tanító Zsófia, doktorandusz, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Szociológia Doktori Iskola, Társadalom- és Szociálpolitika Doktori Program, tanitozsofi@gmail.com

Tóbiás László, egyetemi docens, Veszprémi Érseki Főiskola, tobias.laszlo@gyerekparadicsom.hu

Tóth Anikó Panna, egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar, Szociális és Társadalomtudományi Intézet

Varga István, adjunktus, Pécsi Tudományegyetem, Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar, Szociális Tanulmányok Tanszék, varga.istvan@pte.hu

Vida Anikó, Szegedi Tudományegyetem, Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar, vida.aniko@szte.hu